

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Чернишова Л. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: liylek196322@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3213-6589

***Анотація.** Мета статті полягає у дослідженні особливостей формування системи економічного аналізу в господарюванні аграрного сектору економіки через призму завдань, функцій та принципів і в розробці загальної моделі формування цієї системи. У процесі проведення дослідження було застосовано методи системного аналізу та моделювання, які дали змогу комплексно розглянути особливості організації та функціонування системи економічного аналізу для визначення перспективних напрямів розвитку аграрного сектору економіки України. Проаналізовано макроекономічні аспекти розвитку аграрного сектору економіки України. Визначено основні загрози для подальшого розвитку агробізнесу на сьогодні. Встановлено, що деталізація інструментарію економічного аналізу розвитку аграрного сектору надалі має бути спрямована на врахування особливостей видів діяльності, а саме диференціюватися в залежності від традиційного та органічного способів аграрного виробництва.*

***Ключові слова:** аграрний сектор, економічний аналіз, агробізнес, індикатори, сталий розвиток.*

ECONOMIC ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

Chernyshova Lyudmila, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit, Odesa National University of Economics, Odesa, Ukraine
e-mail: liylek196322@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3213-6589

***Abstract.** During the years of Ukraine's independence, the agricultural sector of Ukraine's economy acted as a leading industry in ensuring food security and a channel of foreign exchange earnings to replenish the balance of payments from the export of agricultural products, in particular grain and oil products. Therefore, the question of conducting an economic analysis of the agro-industrial sector to identify weak points for its further development is being updated. The purpose of the article is to study the peculiarities of the formation of the system of economic analysis in the management of the agrarian sector of the economy through the prism of tasks, functions and principles and to develop a general model of the formation of this system. In the process of conducting the research, the methods of system analysis and modeling were applied, which made it possible to comprehensively consider the peculiarities of the organization and functioning of the economic analysis system to determine promising directions for the development of the agrarian sector of the economy of Ukraine. The macroeconomic aspects of the development of the agrarian sector of the economy of Ukraine are analyzed. The main threats to the further development of agribusiness today are identified, namely: the consequences of a full-scale invasion of the aggressor country on the functioning of agricultural enterprises, the weak level of infrastructure development, the lack of information about the change in the market environment and insufficient practical experience of functioning in a dynamic competitive environment, the imperfection of credit and investment mechanisms support. It was established that the detailed toolkit of economic analysis of the development of the agrarian sector in the future should be aimed at taking into account the peculiarities of the types of activities, namely, be differentiated depending on the traditional and organic methods of agricultural production.*

***Keywords:** agricultural sector, economic analysis, agribusiness, indicators, sustainable development.*

JEL Classification: Q13; O11

Постановка проблеми. Протягом років незалежності України аграрний сектор економіки є провідною галуззю щодо забезпечення продовольчої безпеки та каналу валютних надходжень для поповнення платіжного балансу від експорту аграрної продукції, зокрема зернових та олійних.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну посилило роль нашої країни у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Блокований експорт і поставлена під загрозу точна посівна кампанія призвели до різкого зростання цін на світовому ринку, створюючи не лише ризики підриву діяльності агропродовольчого сектору країни та національної еко-

номіки загалом, але й передумови для голоду сотень мільйонів людей по всьому світу [1]. За даними Центру досліджень продовольства та землекористування, за два роки воєнного стану в Україні, загальні збитки та втрати аграрного сектору склали 80 млрд. дол. США. Загальні потреби у реконструкції та відновленні протягом наступних 10 років становлять 56 млрд. дол. США [1].

Окрім наслідків, які зумовлені повномасштабним вторгненням країни агресора, на функціонування аграрних підприємств впливають такі чинники, як недосконалість механізму господарювання, низький рівень розвитку інфраструктури, відсутність інформації про зміну ринкового середовища та недостатній практичний досвід функціонування у динамічному конкурентному середовищі, недосконалість механізмів кредитно-інвестиційної підтримки. Тому актуалізується питання щодо проведення економічного аналізу агропромислової галузі для встановлення слабких місць для її подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потреба у проведенні економічного аналізу галузі, що досліджується, є предметом обговорення багатьох науковців та практиків. Слід зазначити, що не тільки методи економічного аналізу треба розглядати, а й ті аспекти, що впливають на розвиток аграрного сектору економіки України.

Так, когорта науковців присвятили свої праці щодо державного регулювання, сталого розвитку та забезпечення продовольчої безпеки аграрного сектору економіки, а саме: В. Меглей [2], І. Тимашук та Є. Борболук [3], В. Коваленко із співавторами [4], С. Герасимчук [5].

Перспективам розвитку аграрного сектору економіки України присвячено наукові праці О. Мисник [6], О. Кінзерської [7], Н. Сіренко та співавторів [8].

Методологічним та практичним аспектам економічного аналізу агропромислового комплексу України присвячено праці Т. Харченко [9], Н. Сіренко та К. Мікуляк [10], І. Павлік [11], А. Ревуцької А. та Л. Смолій [12], та інших.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас аграрний сектор економіки відчуває недостачу ґрунтовних теоретичних напрацювань щодо формування кожної із підсистем обліково-аналітичної системи агробізнесу. Незважаючи на горизонти охоплення науковими публікаціями цієї проблематики, залишаються невирішеними питання посилення інструментарію з економічного аналізу ключових аспектів розвитку аграрного сектору економіки під час воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей формування системи економічного аналізу в господарюванні аграрного сектору економіки через призму завдань, функцій та принципів і в розробці загальної моделі формування цієї системи.

Основний матеріал. Економічний аналіз є підґрунтям для прийняття стратегічних рішень щодо формування концепції розвитку аграрного сектору України. Як зазначає І. Павлік, «... важливу роль в рамках функціонування обліково-аналітичної системи суб'єктів господарювання, зокрема аграрного сектору національної економіки відіграє саме аналітична підсистема, адже саме вона генерує готовий результат, яким є обліково-аналітична інформація та знання, що є необхідними для прийняття оптимальних управлінських рішень [11, с. 110].

Економічний аналіз агропромислового комплексу слід проводити за декількома рівнями. По-перше – це макроекономічні аспекти розвитку аграрного сектору економіки України. У цьому напрямку слід дослідити динаміку виробленого валового внутрішнього продукту в Україні та частки виробленої продукції аграрним сектором (рис. 1).

Основний матеріал. Економічний аналіз є підґрунтям для прийняття стратегічних рішень щодо формування концепції розвитку аграрного сектору України. Як зазначає І. Павлік, «... важливу роль в рамках функціонування обліково-аналітичної системи суб'єктів господарювання, зокрема аграрного сектору національної економіки відіграє саме аналітична підсистема, адже саме вона генерує готовий результат, яким є обліково-аналітична інформація та знання, що є необхідними для прийняття оптимальних управлінських рішень [11, с. 110].

Економічний аналіз агропромислового комплексу слід проводити за декількома рівнями. По-перше – це макроекономічні аспекти розвитку аграрного сектору економіки України. У цьому напрямку слід дослідити динаміку виробленого валового внутрішнього продукту в Україні та частки виробленої продукції аграрним сектором (рис. 1).

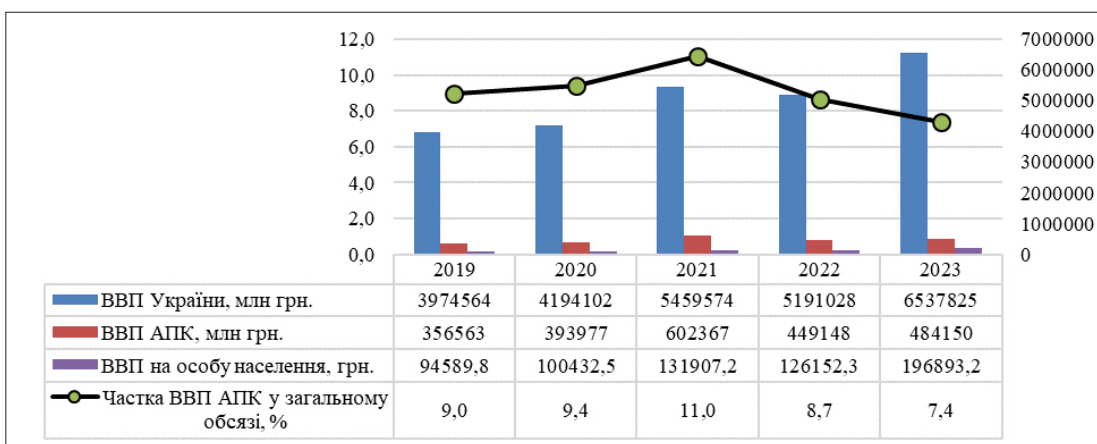

Рис. 1. Динаміка ВВП України та аграрного сектору економіки за період 2019-2023 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [13;14]

Як свідчать дані рисунку 1, частка аграрного сектору України у ВВП знизилася у 2023 році у порівнянні з довоєнним періодом, а саме 2021 роком, на 3,6%. Це пов'язано з руйнуванням інфраструктури аграрного сектору та пошкодженнями, які були нанесені сільськогосподарським виробникам з боку рф. Проте, загальні тенденції щодо збільшення як загального обсягу ВВП, так і аграрного сектору України, мають позитивну динаміку. Про це свідчить зростання ВВП на одну особу у 2023 році до 196893,2 грн. Але таке зростання можна поставити під сумнів тому, що після введення воєнного стану в Україні збільшилися індикатор міграції населення та чисельність померлих, зросла інфляція. Динаміка індексу споживчих цін подана на рисунку 2.

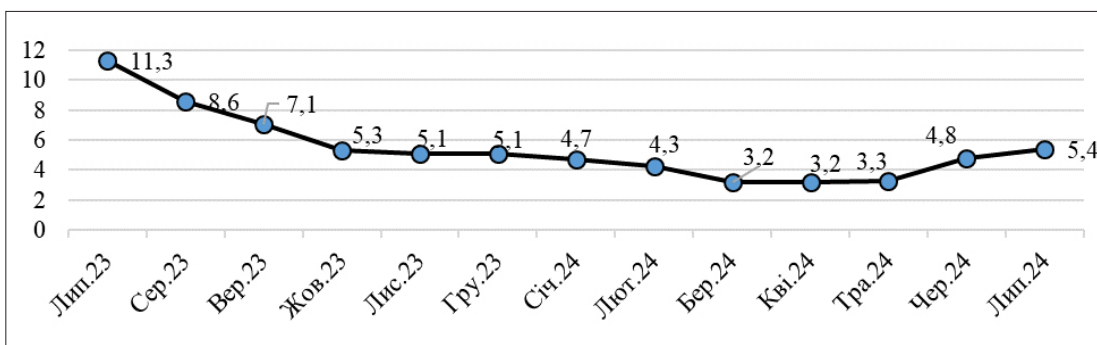

Рис. 2. Динаміка індексу споживчих цін, % до відповідного місяця попереднього року

Джерело: розраховано автором за матеріалами [13;14]

У липні 2024 р. індекс споживчих цін не змінився, порівнюючи з попереднім місяцем, що зумовлено літньою сезонністю. Проте зазвичай у липні взагалі спостерігається тимчасова дефляція, і тому, незважаючи на нульовий результат, інфляція у річному вимірі продовжила прискорюватися: з 4,8% р/р у червні до 5,4% р/р у липні. Базова інфляція, очищена від регульованих і волатильних позицій, прискорилося ще сильніше: з 5% до 5,7% р/р. У найближчі місяці 2024 р. очікується подальше прискорення цінової динаміки.

Слід також звернути увагу на експортну складову України. Аграрний сектор України, попри воєнний стан, залишається головним у формуванні валютних надходжень у країну (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та структура товарного експорту України за період 2021-2023 рр.

Товарні групи експорту	2021		2022		2023	
	Млн. дол. США	Питома вага %	Млн. дол. США	Питома вага %	Млн. дол. США	Питома вага %
Сільськогосподарська продукція	27 687	43,9	23 380	57,2	22 001	63,4
Мінеральні продукти	7 874	12,5	4109	10,0	2262	6,5
Хімічні речовини	3 173	5,0	1668	4,1	1329	3,8
Лісоматеріали та вироби з деревини	2 491	3,9	2118	5,2	1719	5,0
Промислові товари	946	1,5	569	1,4	557	1,6
Чорні та кольорові метали	15719	24,9	5881	14,4	3888	11,2
Машини та обладнання	3819	6,1	2281	5,6	2150	6,2
Інше	1404	2,2	893	2,2	772	2,2
Разом	63113	100,0	40899	100,0	34 678	100,0

Джерело: розраховано автором за матеріалами [15]

Як свідчать дані таблиці 1, незважаючи на дворічний період воєнного стану, частка аграрного експорту в структурі загального експорту з України постійно зростає. Так, у 2023 році аграрний експорт становив 63,5% загальної структури, що на 19,5% більше, ніж у довоєнному 2021 році. Отже, можна констатувати, що аграрний сектор України став стратегічним з погляду накопичення валютних коштів. Причому найбільшу частку займає експорт зернових культур (рис. 3).

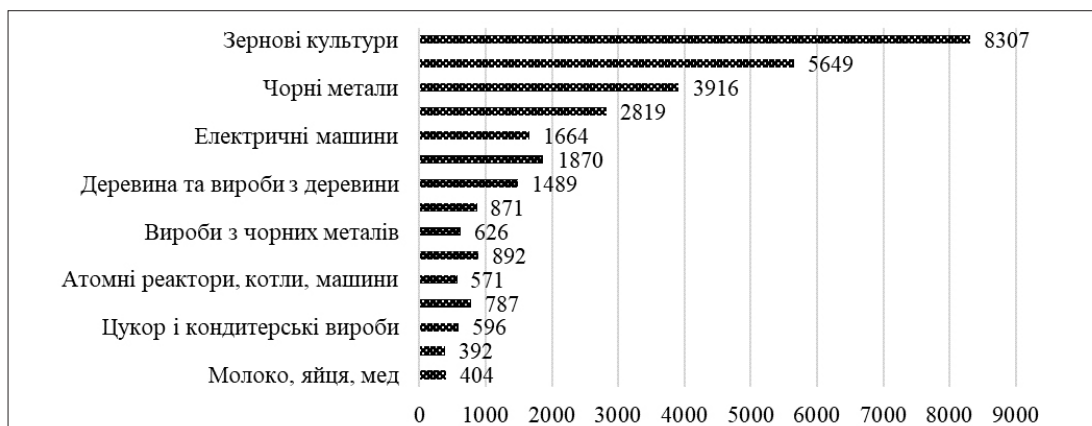

Рис. 3. ТОП 15 товарних груп експорту України за 2023 р., млн. дол. США

Джерело: розраховано автором за матеріалами [15]

При проведенні аналізу макроекономічних передумов розвитку аграрного сектору економіки важливе місце посідає сформована система державного регулювання цієї сфери. Так, В. Меглей визначив основні напрями реалізації принципів державного регулювання аграрного сектору економіки України [2, с. 140]. Автор їх поділив на:

Систему управління: визначення перспектив, розробка стратегічних напрямів розвитку аграрного сектору; актуалізація стратегій, концепцій, платформ аграрного розвитку, визначення норм, правил управлінської діяльності та механізмів її реалізації; формування аграрної політики держави та регіональних програм аграрного розвитку; забезпечення нормативно-правових умов діяльності суб'єктів аграрного господарювання [2, с. 140].

Систему «втручання» та забезпечення: різноманітні форми фінансово-економічної підтримки суб'єктів аграрного господарювання; формування сучасної системи технічного регулювання, інтегрованої в європейську систему; створення ефективної інфраструктури для функціонування аграрного ринку; цінова аграрна політика; підвищення рівня економічної інтеграції аграрного сектору в національній та європейській економіці [2, с. 140].

Для втілення цих напрямів, Уряд України розробив стратегію розвитку аграрного сектору до 2030 року, основними цілями якої є: підвищення продуктивності та ефективності сільськогосподарського виробництва; розширення асортименту сільськогосподарських культур та сільськогосподарської продукції; розвиток інфраструктури для сільськогосподарського виробництва; сприяння розвитку експорту сільськогосподарської продукції; підтримка малого та середнього аграрного бізнесу [6, с. 124].

Для цілей ідентифікації стратегічної позиції сталого розвитку аграрного сектору економіки, з погляду економічного аналізу, доцільно використовувати таксономічний аналіз, сутність якого полягає у співставленні об'єктів, які характеризуються великою кількістю ознак, цей аналіз вирішує проблеми упорядкування багатомірного статистичного матеріалу в єдину кількісну характеристику, дає можливість побудови загальної оцінки складного об'єкта чи процесу [12, с. 130].

За цією позицією слід звернути увагу на дослідження проведені А. Ревуцькою та Л. Смолій [12], О. Кінзерською [7], а також Т. Харченко [9]. Дослідники визначилися з індикаторами, які в кінцевому підсумку визначають перспективи сталого розвитку аграрного сектору економіки. До стимуляторів було віднесено такі індикатори, як: валова продукція сільськогосподарства; валова додана вартість продукції сільськогосподарства; кількість діючих сільськогосподарських підприємств; капітальні інвестиції у сільське господарство; продуктивність праці в розрахунку на одного зайнятого; рівень рентабельності сільськогосподарської діяльності; частка сільськогосподарської та продовольчої продукції у загальній структурі експорту товарів та послуг; кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у галузі сільськогосподарства; кількість зайнятого населення в сільському господарстві; доходи домогосподарств у сільській місцевості в середньому за місяць в розрахунку на одне домогосподарство; рівень освіти сільського населення; середньомісячна заробітна плата в сільському господарстві; доступність медичної допомоги в сільській місцевості; рекультивация земель сільськогосподарського призначення; частка площ, оброблених органічними добривами, до загальної площі сільськогосподарських угідь у сільськогосподарських підприємствах; площа органічних сільськогосподарських угідь; кількість сільськогосподарських підприємств, що виробляють органічну продукцію; видатки державного бюджету на екологічну реабілітацію, відтворення та захист природного потенціалу сільськогосподарства.

До дестимуляторів було включено частку домогосподарств у сільській місцевості, які не задоволені своїми житловими умовами; заборгованість з виплати заробітної плати в галузі сільськогосподарства; площа порушених земель сільськогосподарського призначення; утворення відходів від сільськогосподарської діяльності; капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону й раціональне використання природних ресурсів.

За результатами досліджень було доведено, що створення багатоукладної економіки, формування економічної збалансованості аграрного виробництва у регіонах з урахуванням їх природно-ресурсного потенціалу, раціонального використання природно-економічних умов, дотримання норм екологічної безпеки можна досягти лише через практичне використання концепції сталого розвитку [9; 12].

Можемо стверджувати, що забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки можливе тільки за рахунок ефективної системи регулювання (рис. 4).

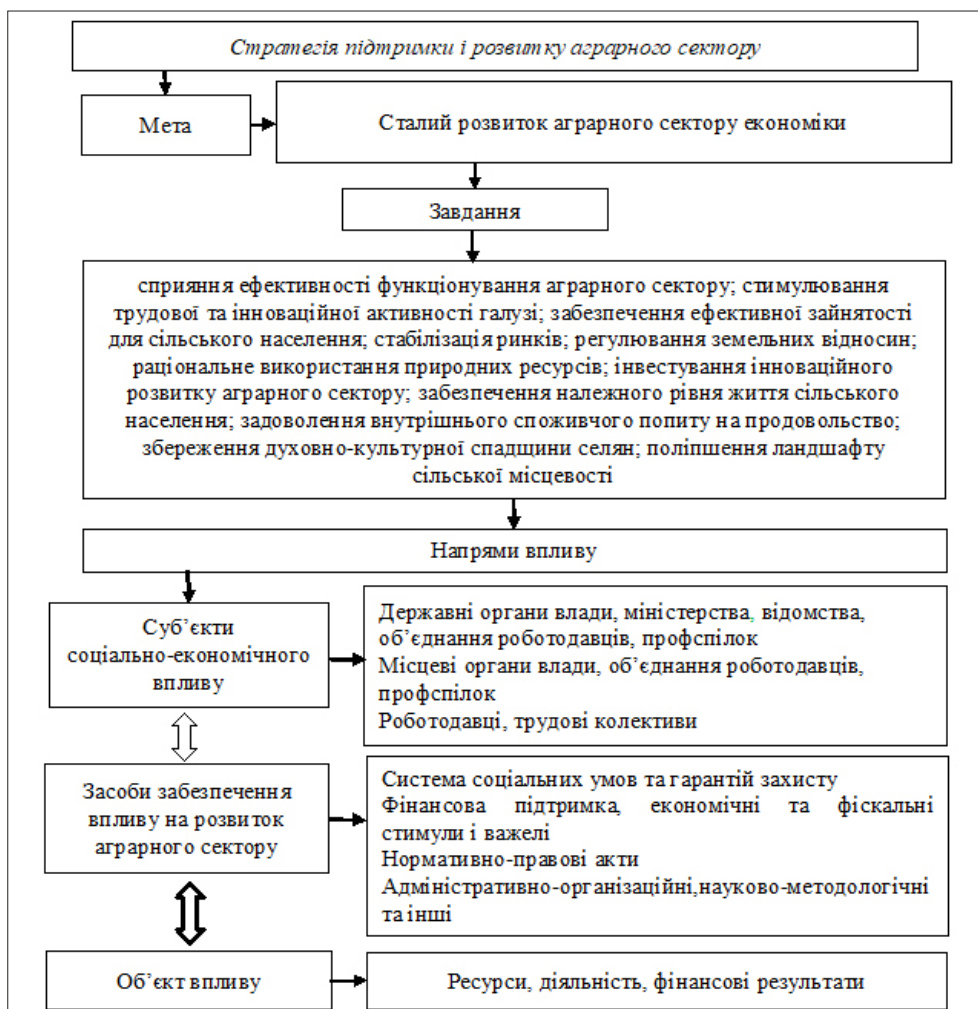

Рис. 4. Система регулювання аграрного сектору

Джерело: складено автором за матеріалами [2;3;5]

При аналізі розвитку аграрного сектору економіки заслуговує на увагу дослідження основних напрямів кредитно-інвестиційної підтримки цього бізнесу. З цього погляду заслуговує на увагу дослідження проведене В. Коваленко та співавторами, які запропонували систему кредитно-інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки (рис. 5).

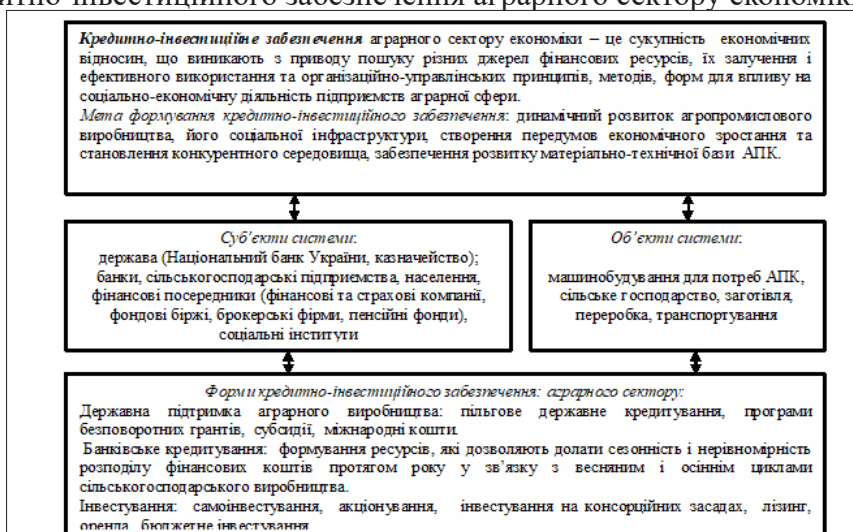

Рис. 5. Система кредитно-інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки

Джерело: [4, с. 160]

По-друге, це дослідження саме формування системи економічного аналізу на підприємствах аграрного сектору економіки.

Керівництву суб'єктів аграрного бізнесу необхідно чітко розуміти не лише внутрішню структуру та правила функціонування елементів підсистеми економічного аналізу, але й місце у системі управління. Тому потрібно звернути увагу на те, що підсистема економічного аналізу є елементом обліково-аналітичної системи, яка функціонує в межах загальної управлінської системи суб'єктів аграрного бізнесу економіки України. Отже, систему економічного аналізу суб'єктів аграрного бізнесу можна подати у вигляді моделі, яка представлена на рисунку 6.

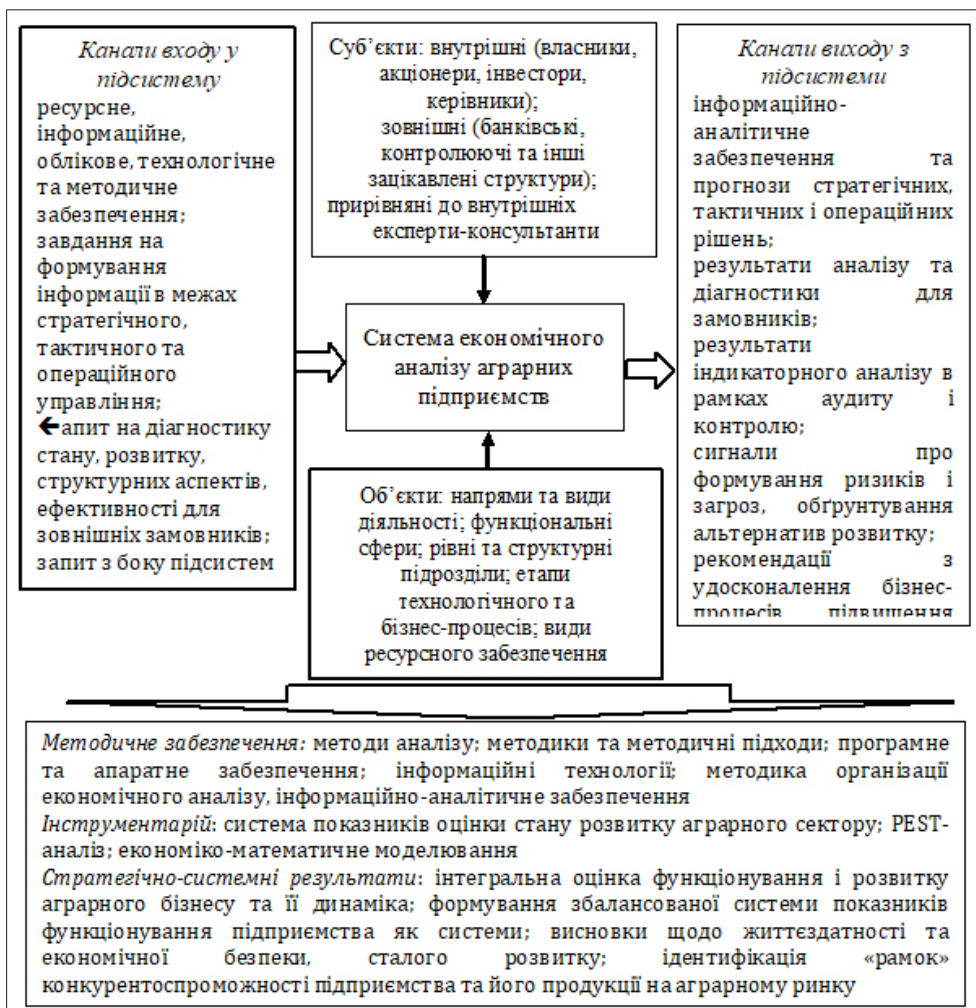

Рис. 6. Система економічного аналізу аграрного сектору економіки України

Джерело: сформовано автором за матеріалами [10, с. 109; 11, с. 111]

Оцінку стану розвитку аграрного сектору можна зробити за такими показниками, як інвествіддача в аграрному секторі, фондівіддача в аграрному секторі, фондооновлюваність в аграрному секторі, продуктивність праці в аграрному секторі.

На підставі вищевказаних показників розвитку аграрного сектору Н. Сіренко та К. Мікуляк провели PEST-аналіз рівня розвитку аграрного сектору. За отриманими результатами було визначено можливості та загрози для подальшого розвитку (табл. 2).

Можливості та загрози для подальшого розвитку аграрного сектору економіки України

Чинники	Можливості	Загрози
Політичні	посилення політики імпортозаміщення державні програми підтримки аграрного бізнесу державне регулювання аграрного бізнесу	нестабільна політична ситуація в країні та світі воєнний стан високий рівень недовіри до органів державної влади
Економічні	просування на ринок продукції місцевих товаровиробників наявність природних ресурсів збільшення обсягу виробництва агропродукції за рахунок ефекту масштабу	нестабільність валютного курсу погіршення інвестиційного клімату зменшення обсягів непрямой державної підтримки
Соціальні	можливість швидкої кооперації суб'єктів агробізнесу розвиток соціальної інфраструктури кадрове забезпечення	міграція економічно-активного населення низький рівень лояльності споживачів до вітчизняної агропродукції нестача кваліфікованих кадрів
Технологічні	модернізація засобів виробництва використання біотехнологій використання інноваційних технологій	велика кількість зношених основних засобів нестача коштів для фінансування інноваційних проєктів

Джерело: сформовано автором за матеріалами [10, с. III]

Висновки. За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки. Визначальна роль економічного аналізу агробізнесу обумовлена тими обставинами, у яких він нині функціонує. Зважаючи на цільову спрямованість економічного аналізу та особливості аграрного сектору, його інструментарій повинен базуватися на системі оптимально підібраних показників оцінки стану розвитку.

Ефективне функціонування аналітичної системи суб'єктів аграрного сектору економіки залежить від правильності та комплексного підходу до структурної побудови та подальшого її функціонування. Система економічного аналізу повинна мати заздалегідь визначені параметри її функціонування, до яких належать: мета, завдання та цілі, принципи, функції, механізми, інструменти та засоби. Ці параметри мають бути об'єднані у стандарті функціонування на підприємстві аналітичної системи. Впровадження такого стандарту є найкращим інструментом чіткого регламентування на аграрних підприємствах.

Деталізація інструментарію економічного аналізу розвитку аграрного сектору надалі має бути спрямована на врахування особливостей видів діяльності, а саме диференціюватися в залежності від традиційного та органічного способів аграрного виробництва.

Список літератури

1. KSE (2024). Center for Food and Land Use Research. URL: <https://kse.ua/ua/center-for-food-and-land-use-research-c4flure-main/>. (дата звернення: 20.07.2024).
2. Меглей В.І. Еколого-економічний розвиток аграрного сектора України: перспективи державного управління. Науковий погляд: економіка та управління. 2017. № 2 (58). С. 137-146.
3. Томашук І. В., Борболук Є. А. Значення аграрного сектора економіки у забезпеченні продовольчої безпеки України. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26>.
4. Kovalenko, V., Sheludko, S., Semenova, V., Kotsiurubenko, G., & Danylina, S. Credit and Investment support for the development of Ukraine's agricultural and economy sector. Scientific Horizons. 2023. № 26 (5). P. 151-163. <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.151>.
5. Герасимчук С. Г. Забезпечення економічної безпеки та стабільності аграрного сектору України в умовах воєнного та повоєнного стану. Європейський науковий журнал економічних і фінансових інновацій. 2023. № 1 (11). С. 84-97. <http://doi.org/10.32750/2023-0107>.

6. Мисник О. П. Перспективи розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2023 року в умовах сталого розвитку. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 35. С. 123-129. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7678306>.
7. Кінзерська О. Ідентифікація стратегічної позиції сталого розвитку вітчизняної аграрної галузі. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. №2. С. 10-15. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2021-2-2>
8. Сіренко Н. М., Лункіна Т. І., Бурковська А. В. Інституціональне забезпечення локальної соціальної відповідальності суб'єктів аграрного сектору економіки. URL: <http://surl.li/soybfk> (дата звернення 02.08.2024).
9. Харченко Т. Методологічне забезпечення оцінки розвитку аграрного сектору економіки України в розрізі індикаторів сталого розвитку. Актуальні проблеми державного управління. 2021. 3(84). С.247-251. <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246488>. (дата звернення 02.08.2024).
10. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Інструментарій стратегічного аналізу розвитку аграрного сектору у ринковому середовищі. Облік і фінанси. 2020. № 3. (89). С. 107-113. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3\(89\)-107-113](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3(89)-107-113).
11. Павлік І. Модель організації економічного аналізу в обліково-аналітичній системі суб'єкта господарювання аграрного сектору економіки. Економічний аналіз. 2020. Т. 30. № 1. Ч. 2. С. 108-117. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.108>.
12. Ревуцька А., Смолій Л. Таксономічний аналіз сталого розвитку аграрного сектору економіки України. Nauki Ekonomiczne. 2018. Т. 28, С. 25-138. [https://doi.org/10.19251/pe/2018.28\(9\)](https://doi.org/10.19251/pe/2018.28(9)).
13. НАБУ. ВВП України за роками. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>. (дата звернення 15.08.2024).
14. Мінфін. Офіційний веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/>. (дата звернення 15.08.2024).
15. Національний банк України. Статистика. Статистика зовнішнього сектора. URL: <https://bank.gov.ua/en/statistic>. (дата звернення 17.08.2024).

References

1. KSE (2024). Center for Food and Land Use Research. Retrieved from <https://kse.ua/ua/center-for-food-and-land-use-research-c4flure-main/>. (accessed: 20 July 2024).
2. Meglei, V. I. (2017). Environmental and economic development of the agrarian sector of Ukraine: perspectives of state management. *Naukovyy pohlyad: ekonomika ta upravlinnya*, 2 (58),137-146. [In Ukrainian].
3. Tomashuk, I. V., Borbolyuk, E. A. (2023). The importance of the agrarian sector of the economy in ensuring food security of Ukraine. *Ekonomika ta suspil'stvo*, 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26>. [In Ukrainian].
4. Kovalenko, V., Sheludko, S., Semenova, V., Kotsiurubenko, G., & Danylina, S. (2023). Credit and Investment support for the development of Ukraine's agricultural and economy sector. *Scientific Horizons*, 26, 5, 151-163. <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.151>.
5. Gerasimchuk, S. G. (2023). Ensuring the economic security and stability of the agrarian sector of Ukraine in the conditions of war and post-war conditions. *Yevropeys'kyu naukovyy zhurnal ekonomichnykh i finansovykh innovatsiy*, 1 (11), 84-97. <http://doi.org/10.32750/2023-0107>. [In Ukrainian].
6. Mysnyk, O. P. (2022). Prospects for the development of the agrarian sector of the economy of Ukraine for the period until 2023 in conditions of sustainable development. *Naukovi zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna*, 35, 123-129. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7678306>. [In Ukrainian].
7. Kinzerska, O. (2021). Identification of the strategic position of sustainable development of the domestic agricultural industry. *Aktual'ni problemy innovatsiynoyi ekonomiky*, 2, 10-15. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2021-2-2>. [In Ukrainian].
8. Sirenko, N. M., Lunkina, T. I., & Burkovska A. V. Institutional support of local social responsibility of subjects of the agrarian sector of the economy. Retrieved from <http://surl.li/soybfk> (accessed: 02 August 2024). [In Ukrainian].

9. Kharchenko, T. (2021). Methodological support for assessing the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine in terms of indicators of sustainable development. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*, 3(84), 247-251. <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246488>. (accessed: 02 August 2024). [In Ukrainian].
10. Sirenko, N. M., Mikulyak, K. A. (2020). Toolkit of strategic analysis of the development of the agrarian sector in the market environment. *Oblik i finansy*, 3. (89), 107-113. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3\(89\)-107-113](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3(89)-107-113) [In Ukrainian].
11. Pavlik, I. (2020). Model of Economic Analysis' Organization in the Accounting and Analytical System of the Commercial Entity of the Agrarian Sector of Economy. *Ekonomichnyy analiz*, 30 (1, Part 2), 108-117. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.108>. [In Ukrainian].
12. Revutska, A., Smoliy, L. (2018). Taxonomic analysis of sustainable development of the agrarian sector of the economy of Ukraine. *Nauki Ekonomiczne*, 28, 25-138. [https://doi.org/10.19251/ne/2018.28\(9\)](https://doi.org/10.19251/ne/2018.28(9)). [In Ukrainian].
13. NABU (2024). GDP of Ukraine by years. Retrieved from <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>. (accessed: 15 August 2024). [In Ukrainian].
14. Ministry of Finance. Official website. Retrieved from <https://minfin.com.ua/>. (accessed: 15 August 2024). [In Ukrainian].
15. National Bank of Ukraine. Statistics. External sector statistics. Retrieved from <https://bank.gov.ua/en/statistic>. (accessed: 17 August 2024). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.08.2024
Прийнята до публікації 10.08.2024